

Inkeri Rissanen

# **KOHTI YHDENVERTAISTA KOULUA**

JOHDATUS KULTTUURIENVÄLISEEN KASVATUKSEEN  
JA MUOVAUTUVUUDEN PEDAGOGIIKKAAN



Gaudeamus



Copyright © 2024 Tekijä & Gaudeamus

Gaudeamus Oy  
[www.gaudeamus.fi](http://www.gaudeamus.fi)

Kansi: Jussi Jääskeläinen

KL 38.5, 32.2 • UDK 373, 3

ISBN 978-952-345-264-0

Painopaikka: Printon Trükikoda, Tallinna 2024

# S SÄLLYS

<b>1 JOHDANTO</b> .....	<b>9</b>
1.1 Johdatus kulttuurienväliseen kasvatukseen .....	9
1.2 Muovautuvuuden pedagogiikka – psykologisia ja sosiaalipsykologisia näkökulmia .....	14
1.3 Kirjan rakenne .....	18
<b>I KULTTUURIENVÄLINEN KASVATUS</b>	
<b>2 KULTTUUREISTA OPPIMISESTA KOHTI YHDENVERTAISUUDEN PEDAGOGIIKKA</b> .....	<b>25</b>
2.1 Kulttuurienvälisen kasvatuksen synty .....	25
2.2 Kulttuurienvälinen kasvatusta Euroopassa .....	28
2.3 Kulttuurienvälisen kasvatuksen malleja .....	33
2.4 Muuttuva ymmärrys kulttuurista ja kulttuurienvälisen kasvatuksen kriittinen käänne .....	41
2.5 Universalismin välttäminen .....	49
2.6 Kohti yhdenvertaisuutta .....	52
<b>3 KULTTUURIENVÄLINEN KASVATUS SUOMALAISISSA KOULUISSA</b> . . . .	<b>57</b>
3.1 Kulttuurin moninaisuus Suomessa .....	57
3.2 Kulttuurienvälisen kasvatuksen kehittyminen Suomessa . .	60
3.3 Periaatteiden ja todellisuuden välinen kuilu .....	64
3.4 Opetuksen kulttuurinen ja katsomuksellinen perusta . . . .	71
3.5 Kohti monokulttuurisuuden purkamista .....	74
<b>4 OPETTAJAN KULTTUURIENVÄLISET VALMIUDET</b> .....	<b>81</b>
4.1 Lähestymistapoja kulttuurienvälisiin valmiuksiin .....	81
4.2 Opettajien kulttuurienväliset valmiudet ja niiden kehittäminen .....	84
4.3 Pygmalion luokkahuoneessa .....	95
4.4 Vinoutuneet uskomukset ja odotukset .....	99
4.5 Stereotyyppiauhka ja sen vaikutusten säätely .....	101

## II MUOVAUTUVUUDEN PEDAGOGIIKKA

<b>5</b>	<b>YKSILÖIDEN JA RYHMIEN MUOVAUTUVUUTTA KOSKEVAT ARKITEORIAM</b> . . . . .	<b>109</b>
5.1	Mitä ovat arkiteoriat? . . . . .	109
5.2	Muovautuvuususkomusten merkitys oppilaalle . . . . .	112
5.3	Muovautuvuusajattelun vahvistaminen edistää oppimista . . . . .	128
5.4	Muovautuvuususkomusten merkitys kulttuurienvälisessä vuorovaikutuksessa . . . . .	131
5.5	Opettajien muovautuvuususkomusten merkitys . . . . .	138
5.6	Muovautuvuuden arkiteoria suomalaisessa koulujärjestelmässä . . . . .	151
<b>6</b>	<b>KULTTUURIA KOSKEVAT ARKITEORIAM – VÄRISOKEUS, MULTIKULTURALISMI JA POLYKULTURALISMI.</b> . . . .	<b>156</b>
6.1	Uskomukset muodostavat arkiteorioita . . . . .	156
6.2	Värisokeuden arkiteoria . . . . .	158
6.3	Multikulturalismin arkiteoria . . . . .	162
6.4	Polykulturalismin arkiteoria . . . . .	171
6.5	Kulttuuria koskevat arkiteoriam kulttuurienvälisessä kasvatuksessa . . . . .	178
<b>7</b>	<b>MUOVAUTUVUUDEN PEDAGOGIIKAN PERUSTEET</b> . . . . .	<b>188</b>
7.1	Muovautuvuutta korostava kasvatusajattelu yhdenvertaisuuden perustana . . . . .	188
7.2	Muovautuvuuden pedagogiikkaa tukevat ja haastavat rakenteet . . . . .	194
<b>8</b>	<b>OPETTAJAN USKOMUKSET JA KÄSITYKSET MUOVAUTUVUUDEN PEDAGOGIIKAN PERUSTANA</b> . . . . .	<b>201</b>
8.1	Opettajan muovautuvuusajattelu ja oppilaiden prosessikeskeinen tulkitseminen . . . . .	201
8.2	Opettajan korkeat odotukset, periksiantamattomuus ja avoimena säilyvät tulkinnot . . . . .	207
8.3	Opettajan kulttuureja koskevat tulkinnot . . . . .	210
8.4	Opettajan muovautuvuusajattelu ja käsitykset työn merkityksestä . . . . .	214

<b>9</b>	<b>OPPILAIDEN MUOVAUTUVUUSAJATTELUN TUKEMINEN . . . . .</b>	<b>217</b>
9.1	Muovautuvuudesta opettaminen. . . . .	218
9.2	Muovautuvuususkomuksia vahvistava palaute ja vuorovaikutus . . . . .	225
9.3	Kulttuurien muovautuvuudesta opettaminen. . . . .	231
9.4	Kulttuurien representaatio ja muovautuvuutta korostavat puhettavat . . . . .	240
<b>10</b>	<b>LOPUKSI . . . . .</b>	<b>247</b>
	<b>VIITTEET . . . . .</b>	<b>254</b>
	<b>KIRJALLISUUS . . . . .</b>	<b>261</b>
	<b>KIITOKSET . . . . .</b>	<b>283</b>
	<b>KIRJOITTAJA . . . . .</b>	<b>285</b>

## TIETOLAATIKOT

Kulttuurienvälisen kasvatuksen teoriaperinteitä . . . . .	33
Kulttuurienvälisen kasvatuksen ulottuvuudet. . . . .	55
Oppikirjat ja kulttuurienvälinen kasvatust . . . . .	69
Muslimit suomalaisissa kouluissa. . . . .	78
Sosiaalipsykologista käsitteistöä kulttuurienväliseen kasvatukseen . . . . .	91
Aivojen muovautuvuus ja oppimisen neurobiologinen perusta . . . . .	122
Kasvun ajattelutavan kritiikki ja väärinymmärretty muovautuvuusajattelu. . . . .	154
Polykulturalistinen käsitys kulttuurista. . . . .	171

## TUTKIMUSESIMERKIT

Voidaanko muovautuvuusajattelulla edistää rauhaa? . . . . .	136
Muovautuvuuden arkiteoria moraalikasvatuksessa . . . . .	147
Muovautuvuuden arkiteoria osana opettajien kulttuurienvälisiä valmiuksia . . . . .	150
Värisokeuden ja multikulturalismin vaikutukset ulkoryhmiin suhtautumiseen . . . . .	164
Suomalaisten ja ruotsalaisten rehtoreiden kulttuureja koskevat arkiteoriat . . . . .	167
Polykulturalismi opettajan ajattelussa ja toiminnassa . . . . .	184

## HARJOITUKSET

Kuvaus oppilasryhmästä . . . . .	202
Tarkistuslista oppimisprosessien tarkasteluun . . . . .	205
Odotukset oppilaita kohtaan . . . . .	208
Omien arkiteorioiden tunnistaminen . . . . .	212
Päämääräni opettajana – katkeamattoman kirjoittamisen harjoitus . . . . .	216
Mielikuvaharjoitus haastavassa oppimistilanteessa . . . . .	220
Dialogiin ja keskusteluun valmistautuminen . . . . .	223
Muovautuvuusajattelua vahvistava vertaispalaute . . . . .	229
Kulttuurien muovautuvuudesta opettaminen . . . . .	236
Oppimateriaalianalyysi . . . . .	242